ΗΥ352 : ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

ΔΙΔΑΣΚΩΝ Αντώνιος Σαββίδης

CSD

ENOTHTA 3

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗΜΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Αριθμός διαλέξεων 2 – Διάλεξη 1η

HY352 Α. Σαββίδης Slide 2 / 44

CSD

Περιεχόμενα

- Σχεδίαση λογισμικού: αρχές και μέθοδοι
 - Αρχές σχεδίασης λογισμικού (σύντομη εισαγωγή)
 - Σχεδιαστικές προοπτικές
 - Data modeling μοντελοποίηση δεδομένων
 - Structural design δομική σχεδίαση
 - Functional design λειτουργική σχεδίαση
 - Behavioral analysis συμπεριφεριολογική ανάλυση

CSD

Αρχές σχεδίασης λογισμικού

- ← Δεν υπάρχει συνταγολόγιο επιτυχίας
- Δεν υπάρχει κεντρικά συγκεντρωμένη σοφία
- ∠εν υπάρχει ένας μόνο κώδικας καλής πρακτικής
- ← Δεν υπάρχουν καθολικά βέλτιστες λύσεις
- Do the right thing
 - → δηλ. ακολουθείτε όλους τους κανόνες που μαθαίνετε
- → Provide primitives, not solutions
 - → δηλ. έμφαση στο «ψάρεμα» και όχι στο «ψάρι»
- → KISS (keep it simple stupid)
 - ο ανθρώπινος εγκέφαλος δεν μπορεί να χειριστεί τίποτε μετά από κάποια πολυπλοκότητα, αλλά πολλά με περιορισμένη πολυπλοκότητα
- → Η τελειοποίηση της σχεδίασης δεν έρχεται όταν δεν έχεις κάτι άλλο να προσθέσεις, αλλά κάτι άλλο να αφαιρέσεις

HY352 Α. Σαββίδης Slide 3 / 44

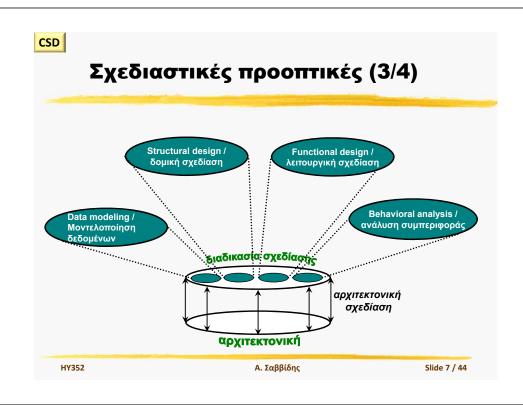
HY352 Α. Σαββίδης Slide 4 / 44

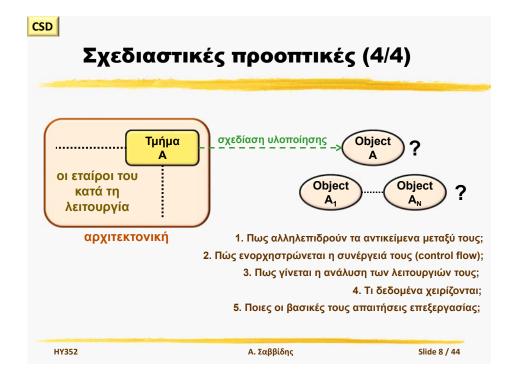
Σχεδιαστικές προοπτικές (1/4)

- Αμέσως μετά την σκιαγράφηση της αρχιτεκτονικής ακολουθεί η λεπτομερής σχεδίαση λογισμικού, η οποία παρουσιάζει εναλλακτικές συμπληρωματικές προοπτικές του συστήματος, ενώ συνεχώς παρέχει χρήσιμη πληροφορία στην διαδικασία αρχιτεκτονικής σχεδίασης
- Η διαδικασία αυτή χαρακτηρίζεται από τρεις βασικές ιδιότητες:
 - use case driven βασισμένη σε σενάρια χρήσης
 - architecture centric έχει ως κέντρο την αρχιτεκτονική
 - iterative and incremental είναι επαναληπτική και αυξητική

HY352 Α. Σαββίδης Slide 5 / 44

Μοντελοποίηση δεδομένων (1/2)

- Τέτοιου είδους μοντέλα ανακαλύπτουν και αναπαριστούν τα διαφορετικά είδη δεδομένων τα οποία διαχειρίζεται το λογισμικό, καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις. Τα δεδομένα μπορεί να εμπλέκονται σε τρία επίπεδα:
 - **Εξωτερικό**: αποτελούν αντικείμενο συναλλαγής κυρίως με το εξωτερικό περιβάλλον δεν αλλάζει συχνά
 - π.χ. με τον τελικό χρήστη, ή άλλα ανεξάρτητα συστήματα
 - Διατμηματικό: αφορούν την συναλλαγή μεταξύ βασικών αρχιτεκτονικών τμημάτων δεν πρέπει να αλλάζει συχνά
 π.χ. μεταξύ φάσεων επεξεργασίας
 - Ενδοτμηματικό: εμπλέκονται αποκλειστικά και μόνο στο εσωτερικό ενός εκάστοτε τμήματος – εύκολο να αλλάζει
 - π.χ. μεταξύ συναρτήσεων ή μικροτμημάτων, ενδοεπικοινωνία

HY352

Α. Σαββίδης

Slide 9 / 44

Μοντελοποίηση δεδομένων (2/2)

 Entity / Relationship diagrams (E/R diagrams) – διαγράμματα οντοτήτων / σχέσεων

CSD

- Ένα σχεσιακό / relational μοντέλο, που συνήθως χρησιμοποιείται στην σχεδίαση σχεσιακών βάσεων δεδομένων.
- Object hierarchies (isa / partof hierarchies) ιεραρχίες αντικειμένων
 - Μία απλοποιημένη μορφή οντοκεντρικής σχεδίασης η οποία επικεντρώνεται στη γρήγορη εξαγωγή δομικών και οργανωτικών χαρακτηριστικών των διαφόρων λογισμικών τμημάτων.
 - Αντιμετωπίζοντας όλες τις προγραμματιστικές δομές (δεδομένα και λειτουργίες) ως δομικούς τύπους, εφαρμόζει μοντελοποίηση, που φαινομενικά ταιριάζει σε δεδομένα, πάνω σε λειτουργικές δομές

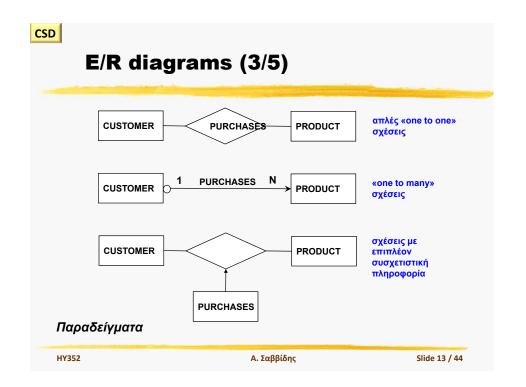
HY352 Α. Σαββίδης Slide 10 / 44

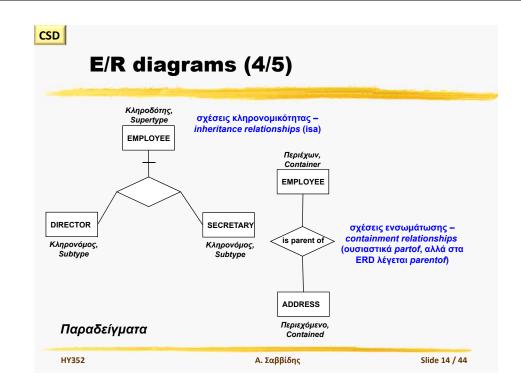
CSD

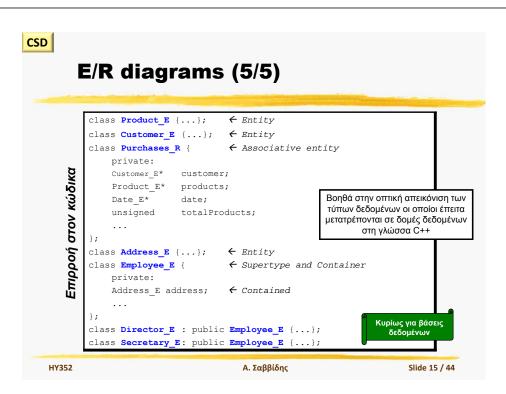
E/R diagrams (1/5)

- Μία από τις παλαιότερες, αλλά επικρατέστερες μεθόδους μοντελοποίησης δεδομένων που βασίζεται στον καθορισμό των οντοτήτων καθώς και των μεταξύ τους σχέσεων.
 - Συνήθως αναφερόμαστε σε σχέσεις τις οποίες το λογισμικό ενδιαφέρεται να τις καταγράψει και να τις αποθηκεύσει με κάποιο τρόπο
 - και όχι σε σχέσεις οι οποίες έχουν κάποια μικρή χρονική διάρκεια και κυρίως χαρακτηρίζονται ως γεγονότα (events)

HY352 Α. Σαββίδης Slide 11 / 44

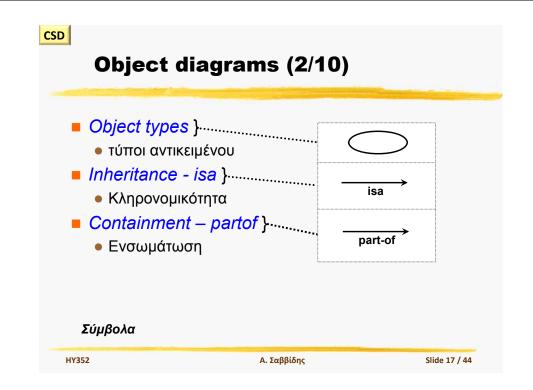
HY352

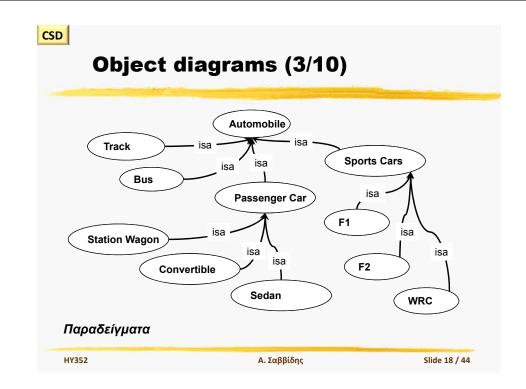
Object diagrams (1/10)

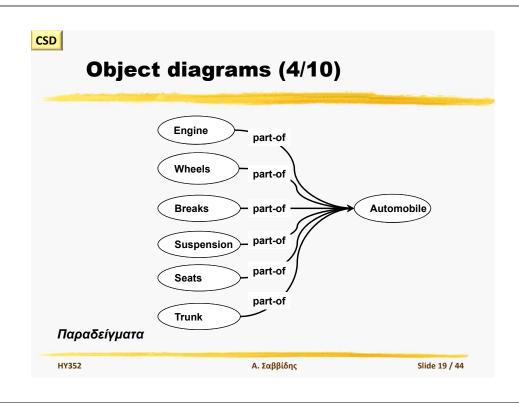
- Αναπαριστούν την ιεραρχία κληρονομικότητας και την εσωτερική διάρθρωση δομών δεδομένων
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για δομική σχεδίαση όταν δεν επικεντρώνεται σε δομές δεδομένων αλλά σε λειτουργικές οντότητες
 - Μπορείτε να θεωρείτε ως τέτοια οντότητα ένα object ή component
- Ορίζονται δύο σχέσεις παρόμοιες με τα διαγράμματα οντοτήτων σχέσεων:
 - *isa* σχέσεις δηλαδή "is a" (κληρονομικότητα)
 - part-of σχέσεις (σύνθετα χαρακτηριστικά ή λειτουργικός τεμαχισμός).
 Χρησιμοποιείται στην πράξη

Α. Σαββίδης

Slide 16 / 44

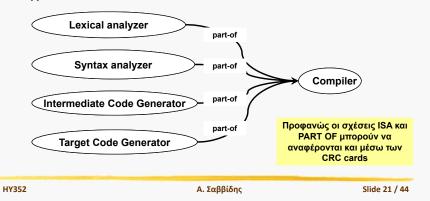
Object diagrams (5/10)

- Απλή τεχνική αντικειμενοστραφούς ανάλυσης χωρίς ιδιαίτερη έμφαση στην εξαντλητική ανάλυση
- Επιτρέπει την γρήγορη εξαγωγή των δομικών χαρακτηριστικών, τα οποία μπορούν έπειτα αμέσως να μεταφραστούν σε ένα σχήμα ιεραρχίας η οργάνωσης κλάσεων στον κώδικα
- Σε πολλές περιπτώσεις η ίδια τεχνική εφαρμόζεται για την ιεραρχική ανάλυση λειτουργικών τμημάτων – structural decomposition, ή για την σχεδίασης ιεραρχίας κληρονομικότητας λειτουργικών τμημάτων – inheritance
 - Εφόσον υπάρχουν πιο ώριμες σχεδιαστικές μέθοδοι ειδικά για την λειτουργική σχεδίαση – functional design, προτείνεται να εφαρμόζονται αυτές στην πράξη για σχετικά πολύπλοκες αλγοριθμικά λειτουργίες, παρά τα διαγράμματα αντικειμένων
 - Για λεπτομερή σχεδίαση κλάσεων συνιστάται να τη χρησιμοποιείτε σε συνδυασμό με τη μέθοδο γρήγορης σχεδίασης των CRC cards

HY352 A. Σαββίδης Slide 20 / 44

Object diagrams (6/10)

 Άλλο παράδειγμα για ιεραρχική ανάλυση κώδικα με επαγωγή λειτουργικών τμημάτων και μεταξύ των σχέσεων

CSD

Object diagrams (7/10)

```
class TokenList {...};
         class LexicalAnalyser {
              public: TokenList* Analyse (const char* file);
         class ParseTree {...};
         class SymbolTable {...};
         class SyntaxAnalyser {
                                                                   Ανάλογα με τη δυνατότητα να
                                                                    εφαρμόσουμε λειτουργική
              public:
                             ParseTree*
                                         Parse (TokenList*);
                                                                   ανάλυση της αρχιτεκτονικής με
                             SymbolTable* Symbols (void);
                                                                     αυτή τη μέθοδο, καλός
                                                                     τεμαχισμός σε τμήματα
                                                                       ιαθχυστιπα ιαφοπι
         class ByteCode {...};
         class IntermediateCodeGenerator {
              public: ByteCode* Generate(ParseTree*, SymbolTable*);
         class TargetCode {...};
         class TargetCodeGenerator
              public: TargetCode* Generate(ByteCode*, SymbolTable*);
HY352
                                                                             Slide 22 / 44
                                          Α. Σαββίδης
```

CSD

Object diagrams (8/10)

```
class Compiler {
         private:
                                                                       Ο κώδικας έχει απλοποιηθεί
         LexicalAnalyser
                                            lexAnalyser;
                                                                      με το να μη συμπεριλαμβάνει
                                                                       απελευθέρωση της μνήμης
         SyntaxAnalyser
                                            syntaxAnalyser;
                                                                          μετά το compilation
         IntermediateCodeGenerator
                                            icodeGenerator;
         TargetCodeGenerator
                                            tcodeGenerator
                                                               Αυτό που γίνεται προφανές είναι ότι η
         public:
                                                                  ροή ελέγχου της ακολουθιακής
         TargetCode* Compile (const char* file) {
                                                               αρχιτεκτονικής όταν υλοποιείται σε ένα
                                                                πρόγραμμα μπορεί να σημαίνει και
                                                                    αντίστροφη φορά κλήσης.
              tcodeGenerator.Generate(
                  icodeGenerator.Generate
                      syntaxAnalyser.Parse(lexAnalyser.Analyse(file)),
                      syntaxAnalyser.Symbols()
                  syntaxAnalyser.Symbols()
HY352
                                          Α. Σαββίδης
                                                                               Slide 23 / 44
```

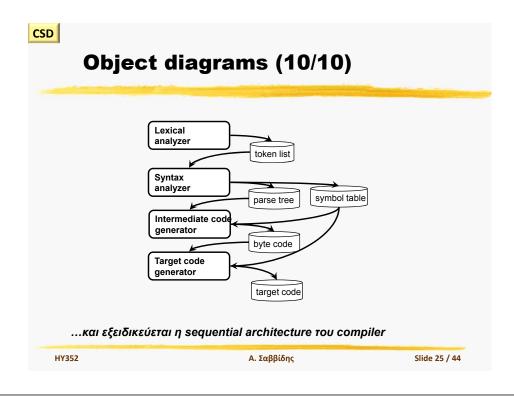
CSD

Object diagrams (9/10)

```
class Compiler {
    private:
    LexicalAnalyser
                                    lexAnalyser;
    SyntaxAnalyser
                                    syntaxAnalyser;
    IntermediateCodeGenerator
                                    icodeGenerator;
                                                         Αλλά μπορούμε να υλοποιήσουμε
                                                         και τη ροή ελέγχου ούτως ώστε να
    TargetCodeGenerator
                                    tcodeGenerator;
                                                           είναι «σύννομη» αυτής που
    SymbolTable
                                    symbols;
                                                          αποτυπώνει η αρχιτεκτονική μας.
    public:
    TargetCode* Compile (const char* file) {
         TokenList* t = lexAnalyser.Analyse(file);
         ParseTree* p = syntaxAnalyser.Parse(t);
         ByteCode* b = icodeGenerator.Generate(p, &symbols);
         TargetCode* c = tcodeGenerator.Generate(b, &symbols);
         delete t; delete p; delete b; return c;
HY352
```

Α. Σαββίδης

Slide 24 / 44

Δομική σχεδίαση (1/2)
 Διαπραγματεύεται μοντέλα για την ανάλυση των λειτουργιών (κυρίως των συναρτήσεων) ως προς την διάρθρωση τους σε επιμέρους λειτουργίες – functional decomposition.
 Ως αποτέλεσμα, αυτά τα μοντέλα πετυχαίνουν την αναπαράσταση κυρίως των στατικών χαρακτηριστικών του συστήματος, που έχουν σχέση με την δομή και τις εξαρτήσεις του κώδικα, παρά με τη δυναμική συμπεριφορά του συστήματος και τη ροή ελέγχου.

CSD

Δομική σχεδίαση (2/2)

Structured Charts

- Γραφική αναπαράσταση της ιεραρχικής κατάτμησης (hierarchical decomposition) των λειτουργιών (...τμημάτων;) του προγράμματος.
- Η ροή δεδομένων (data flow) δεν αναλύεται ιδιαίτερα, ενώ η ροή ελέγχου (control flow) μερικώς αναπαρίσταται με έμφαση στην αλληλουχία βημάτων εκτέλεσης (execution sequencing).

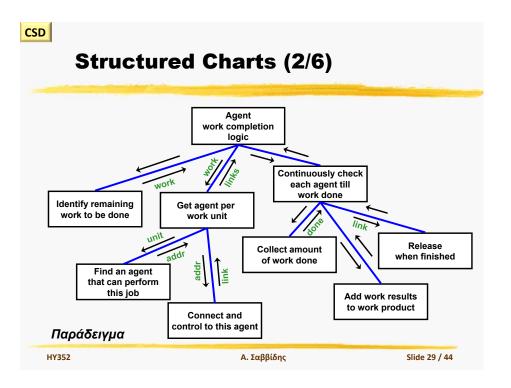
Dependency Graphs

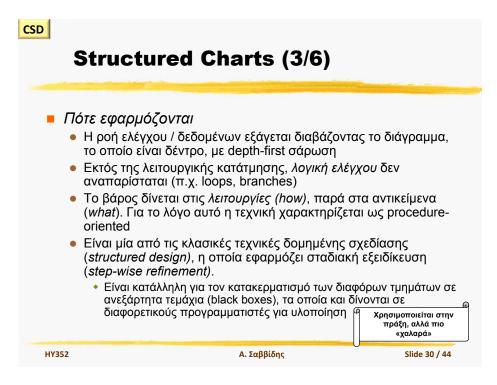
- Παρουσιάζουν τις σχέσεις ελέγχου (control links) μεταξύ των λειτουργικών τμημάτων, ενσωματώνοντας επίσης πληροφορία για τα χρησιμοποιούμενα δεδομένα.
 - Οι σχέσεις είναι τύπου: (α) call για τις συναρτήσεις,(β) και read / write για τα δεδομένα.

CRC Cards

 Αποτυπώνουν γρήγορα και ευέλικτα αρχιτεκτονικό τεμαχισμό σε οποιοδήποτε επίπεδο (macro / micro / ... / code). Στέκονται ένα επίπεδο υψηλότερα από τα δύο παραπάνω. Εφαρμόζονται και σε συνδυασμό με object diagrams CSD **Structured Charts (1/6)** ■ Functional unit }-----• Λειτουργικό τμήμα ■ Decomposition }----- Κατάτμηση ■ Data item }------• Δεδομένα Input / Output } • Είσοδος / έξοδος ■ Control / data flow }----- Ροή ελέγχου / δεδομένων Σύμβολα HY352 Α. Σαββίδης Slide 28 / 44

HY352 Α. Σαββίδης Slide 27 / 44

Structured Charts (4/6)

```
void agent work completion logic (Agent* agent) {
     Work* work = identify remaining work to be done(agent);
     Links* links = grant agent per work unit(agent, work);
     continuously_check_each_agent_till_work_done(links);
                                                          Μόνο συναρτήσεις εξάγονται, ενώ
                                                          λεπτομερής λογική
                                                          ελένχου δεν αναπαρίσταται
  Links* get_agent_per_work_unit (Work* work) {
                                                          Καλή κατάτμηση σε συναρτήσεις
    Links* links = create agent connection links()
                                                          (procedural analysis) παράγεται
                                                          Αυτή η τακτική είναι επί της ουσίας
    Unit* unit = get_first_work_unit(work);
                                                          δομημένος προγραμματισμός
    while (unit) {
       Agent* agent = find an agent that can perform this job(unit);
       Link* link = connect and control this agent(agent);
       add to agent links(links, link);
       unit = get next work unit(work, unit);
    return links:
  Επιρροή στον κώδικα
HY352
                                       Α. Σαββίδης
                                                                        Slide 31 / 44
```

CSD

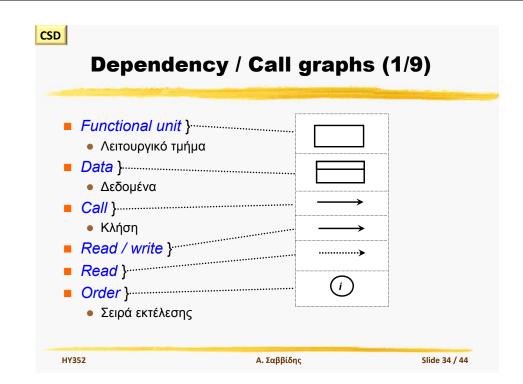
Structured Charts (5/6)

```
και_κάποια_έξοδο ← μία_λειτουργία_από_την_ανάλυση_απαιτήσεων (με_κάποια_είσοδο)
                                 κάνε_πρώτα_αυτό
  Εξειδικεύουμε σταδιακά
   τη λειτουργία σε κάποια
                                 if κάποια_συνθήκη_ισχύει then
    επιμέρους βήματα
                                     προχώρα_σε_αυτά_τα_βήματα
     προσέχοντας να
    επιλέγουμε λογικές
       ενότητες ή
                                     προχώρα_σε_διαφορετικά_τα_βήματα
    υπολειτουργίες και
    προσδιορίζοντας μία
                                 συνέχισε_με_αυτό
     αλληλουχία που
     αποτυπώνει έναν
                                 while κάποια_άλλη_συνθήκη_ισχύει do
    αρχικό αλγόριθμο
                                     εκτέλεσε αυτά τα βήματα
    Προκύπτουν νέες
    λειτουργίες ή γίνεται
                                 return υπολόγισε το τελικο αποτέλεσμα
      αναφορά σε
   υπάρχουσες λειτουργίες
      (είτε αρχικές ή
     αποτέλεσμα της
   δομημένης ανάλυσης
   άλλων λειτουρνιών)
    HY352
                                              Α. Σαββίδης
                                                                                  Slide 32 / 44
```

Structured Charts (6/6)

- Προσθέτουμε τις όποιες νέες λειτουργίες προκύπτουν στον κατάλογο λειτουργιών
- Συνεχίζουμε την αρχιτεκτονική ανάλυση έως ότου τις εκχωρήσουμε και αυτές σε κάποιο τμήμα
- Εισαγάγουμε στην αρχιτεκτονική εξαρτήσεις κλήσεων από το τμήμα που περιέχει τη λειτουργία που αναλύσαμε προς τα τμήματα που περιέχουν τις νέες λειτουργίες

HY352 Α. Σαββίδης Slide 33 / 44

CSD

HY352

Dependency / Call graphs (2/9)

- Ο γράφος αυτός συνιστά πολύτιμη σχεδιαστική πληροφορία διότι αποκαλύπτει τις εξαρτήσεις υλοποίησης των λειτουργικών τμημάτων
- Σε αρχιτεκτονική κλίμακα αποτελεί και μία πρώτη ανάλυση των πιθανών σχέσεων και εξαρτήσεων της υλοποίησης
- Οι εξαρτήσεις εξειδικεύονται όσο προχωράμε στην δομημένη ανάλυση των λειτουργιών και προκύπτουν υπολειτουργίες
- Το επίπεδο λεπτομέρειας αποφασίζεται από τον σχεδιαστή, ανάλογα με το τι συμπεράσματα θέλουμε να εξάγουμε
- Η τεχνική είναι απολύτως εφαρμόσιμη και σε οντοκεντρική σχεδίαση, διότι οι εξαρτήσεις κλήσης ορίζονται με τον ίδιο τρόπο και για αντικείμενα

Α. Σαββίδης

Slide 35 / 44

CSD **Dependency / Call graphs (3/9)** Agent_work completion_logic Continuously_check__each_agent_till_work_done Identify_remaining_work_to_be_done work Collect_amount_of_work_done Get agent per work unit product done Find_an_agent_that_can_perform_this_job Add_work_results_to_work_product agent Release when finished Connect and control to this agent Clear agent links Add_to_agent_links Α. Σαββίδης Slide 36 / 44

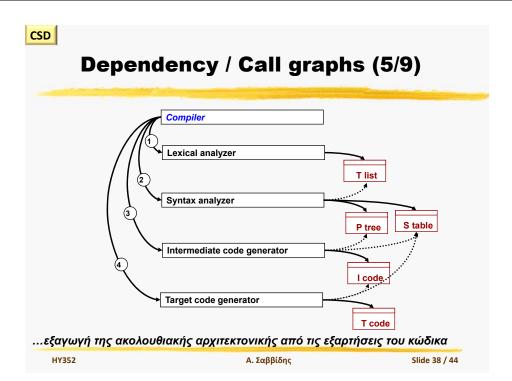
Dependency / Call graphs (4/9)

- Πότε εφαρμόζονται
 - Μπορεί να φτάσουν σε μεγάλο βαθμό πολυπλοκότητας και να γίνουν «υπερφορτωμένοι», με εκθετική αύξηση των ακμών, καθώς εμπλέκουμε περισσότερα τμήματα η /και αναλύουμε περισσότερο ως προς το βάθος των κλήσεων
 - Το επίπεδο της ανάλυσης ποικίλει, ανάλογα με το τι θέλουμε να αναλύσουμε:
 - Μεθόδους μίας κλάσης ή συναρτήσεις ενός τμήματος
 - Vertex = program function
 - Edge = function call
 - Εξαρτήσεις μεταξύ κλάσεων η τμημάτων
 - Vertex = class / module / component
 - Edge = class / module / component use.
 - Με την εφαρμογή σε ανώτερου επιπέδου τμήματα, αρχιτεκτονικές προοπτικές εξάγονται

HY352

Α. Σαββίδης

Slide 37 / 44

CSD

Dependency / Call graphs (6/9)

- Πιο αναλυτικό παράδειγμα (1/4)
 - Η ανάλυση του γράφου κλήσεων βοηθά στην εξαγωγή της αρχιτεκτονικής που αποτυπώνει ο κώδικας
 - Τα αρχικά τμήματα του συστήματος προκύπτουν ενώ οι εξαρτήσεις κλήσεων των τμημάτων καταγράφονται
 - Αυτού του είδους οι εξαρτήσεις κλήσεως θεωρούνται ως οι αρχικές αρχιτεκτονικές συνδέσεις
 - → Το παράδειγμα αναλύει εκ των υστέρων τον γράφο κλήσεων που φαίνεται ότι ακολουθεί agent-based αρχιτεκτονική

CSD

HY352

Dependency / Call graphs (7/9)

Πιο αναλυτικό παράδειγμα (2/4)

```
class Soldier Agent { ← Αρχικό class design
    private:
    Weapons
                       weapons;
    Experience
                       experience;
    Capabilities
                       capabilities;
    TroupLeader_Agent* leader; ← Ανεβαίνουμε ιεραρχικά
    public:
    void Attack(AttackTarget* attackTarget);
    void Retreat (FieldPosition* position);
    void Surrender (TroupLeader Agent* oppositeLeader);
    void Support (Soldier Agent* soldier);
    void MoveTo (FieldPosition* position);
    void SetLeader (TroupLeader Agent* leader);
```

Α. Σαββίδης

Slide 40 / 44

HY352 A. Σαββίδης Slide 39 / 44

Dependency / Call graphs (8/9)

Πιο αναλυτικό παράδειγμα (3/4)

HY352 Α. Σαββίδης Slide 41 / 44

